

Sygn. akt I ACa 222/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w I Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący SSA Kazimierz Rusin (spr.)

Sędziowie: SA Anna Gawelko

SA Jan Sokulski

Protokolant: Justyna Stępień

po rozpoznaniu w dniu 04 kwietnia 2013 r. na rozprawie sprawy z powództwa **A. W.** prowadzącą działalność gospodarczą – **Firmę Handlowo – Usługową (...)** w M. przeciwko **A. G.** prowadzącemu działalność gospodarczą – **Handel A. G.** w M.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Rzeszowie

z dnia 9 grudnia 2011 r. sygn. akt VI GC 15/11

I. oddala apelację

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka A. W. prowadząca działalność gospodarczą w ramach Firmy Handlowo Usługowej (...) w M. żądała w pozwie zasądzenia na jej rzecz od pozwanego A. G. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Handel (...) w M. kwoty 179.000 zł z ustawowymi odsetkami od 26.06.2010 r. tytułem zwrotu ceny samochodu, argumentując, że odstąpiła od umowy sprzedaży z uwagi na wadę prawną pojazdu zakupionego w komisie pozwanego .

Pozwany wniosło oddalenie powództwa i zarzucił, że przed zawarciem umowy złożył przewidziane w art. 770 kc oświadczenie o wyłączeniu odpowiedzialności za wady prawne . Na wypadek przyjęcia, że powódka skutecznie odstąpiła od umowy zarzucił, że pojazd obciążony jest zastawem rejestrowym i powódka nie może żądać zwrotu zapłaconej ceny, gdyż przysługuje mu prawo zatrzymania świadczenia .

Zarzucił także, że powódka nie wykazała, by samochód miał wadę prawną , a zwłaszcza, by stanowił własność osoby trzeciej. Wniósł również o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w Mielcu sygn. akt 2 Ds. 954/09/Sp/c/, a także ewentualnego postępowania sądowego wszczętego w wyniku wniesienia aktu oskarżenia sporządzonego w tym postępowaniu .

Według ustaleń Sądu Okręgowego strony zawarły 8.07.2009 r. umowę komisowej sprzedaży samochodu osobowego marki M. (...), rok produkcji 2008, o oznaczonym numerze nadwozia za kwotę 179.000 zł . Po uiszczeniu tej ceny, z której 124.000 zł pochodziło z kredytu bankowego, z udzieleniem którego łączyło się ustanowienie zastawu

rejestrowego, samochód został wydany powódce do rąk jej konkubenta. Samochód ten został wcześniej sprowadzony do Polski z Kanady przez D. L. na tzw. mienie, na prośbę pozwanego i G. T., który przekazał pozwanemu dokumenty pojazdu, w tym fakturę, według której D. L. kupił go w Kanadzie.

Postanowieniem z 27.01.2010 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Mielcu prowadzący w/w postępowanie przygotowawcze zażądał od powódki wydania tego samochodu jako uzyskanego za pomocą przestępstwa na terenie Stanów Zjednoczonych AP. Powódka przekazała pojazd Policji i zawiadomiła pozwanego o zaistniałej sytuacji, a 8.09.2010 r. odstąpiła od umowy sprzedaży żądając zwrotu ceny. W odpowiedzi pozwany utrzymywał, że swoje roszczenie powinna kierować do D. L.. Prokurator podjął decyzję o wydaniu samochodu powódce na przechowanie za zobowiązaniem, przy czym stanowi on też w dalszym ciągu dowód w sprawie.

Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany nie wykazał, by złożył powódce oświadczenie przewidziane w art. 770 kc, nie skierował go nawet, jak twierdził, do D. K.. Natomiast powódka wykazała, że samochód posiada wadę prawną, został wydany przez organ prowadzący śledztwo jedynie chwilowo na przechowanie, gdyż w dalszym ciągu stanowi dowód w sprawie i może podlegać zajęciu w celu zabezpieczenia kar i roszczeń w postępowaniu karnym, a w takiej sytuacji zachodzi ryzyko utraty rzeczy w wyniku wykonania uprawnień przysługujących do tej rzeczy osobie trzeciej. Z tych przyczyn Sąd ten uznał, że zaszły okoliczności uzasadniające odstąpienie przez powódkę od umowy sprzedaży. Wskazał też, że ustanowiony na samochodzie zastaw stanowi gwarancję spłaty pożyczki przez powódkę i po jej spłaceniu zostanie zdjęty.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioski o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania przygotowawczego podlegały oddaleniu, gdy pozostaje ono bez wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

W apelacji pozwany zarzucił przede wszystkim naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 6 kc, art. 95 § 2 kc, art. 563 § 2 kc i art. 568 § 1 w związku z § 3 kc. Druga grupa zarzutów apelacji dotyczy sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ponadto skarżący zarzucił niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych oraz naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 328 § 2 kpc. Wniosło zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa względnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W apelacji pozwany podtrzymał tezę, że powódka nie wykazała, że samochód był dotknięty wadą prawną, a w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym nie zgromadzono dowodów wskazujących na uzyskanie samochodu za pomocą czynu zabronionego ustawą karną na terenie USA względnie Kanady. Pozwany ponowił także wniosek o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia w/w postępowania przygotowawczego i prawomocnego rozstrzygnięcia o dowodach rzeczowych zabezpieczonych w tym postępowaniu (k. 333).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma ustalenie, czy przedmiotowy samochód był obciążony wadą prawną.

Z uwagi na treść zarzutów apelacji odnoszących się do tego zagadnienia i wskazywania przez pozwanego na brak w materiale śledztwa dowodów uzyskania samochodu na skutek postępowania sprzecznego z prawem karnym oraz na poprzestanie na lakonicznych i fragmentarycznych informacjach udzielonych Sądowi przez prokuratora celowe było uzupełnienie postępowania dowodowego przez przeprowadzenie dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach prowadzonej przez Prokuraturę Rejonową w Mielcu sprawy sygn. 2Ds 954/09 dla ustalenia, czy samochód stanowił własność osoby trzeciej względnie był obciążony prawem takiej osoby.

Dokumentacja dotycząca przedmiotowego samochodu jako uzyskanego w wyniku oszustw kredytowych i oszustw dokonanych na szkodę instytucji finansowej została uzyskana przez policję w L. w stanie Illinois w trakcie rewizji przeprowadzonej u osób związanych z popełnieniem tych oszustw. Wynika z niej, że na dzień 14 lipca 2009r. prowadzone był dochodzenie w sprawie bezprawnego uzyskania m. in. tego samochodu (raport ze zdarzenia

sporządzony 10.02.2009r. przez Wydział Policji w L. wraz z raportem dodatkowym – k.765 – 774 akt śledztwa). Ostatnim prawnym właścicielem samochodu jest (...) w P. (...) - zgłoszenie własności z 17.09.2009r k. 623. Został on skradziony, a właściwie nabyty za wyłudzony kredyt w (...)12.2008r. i jest poszukiwany przez policję amerykańską (pismo KM Policji w P. do KP w T. z 24.09.2009r. – k. 614). Potwierdzenie jego zakupu w Kanadzie, w firmie (...) w M. , miała stanowić faktura z datą 7.01.2009r., w której jako kupujący figuruje D. L. (faktura k. 682, pisma KM policji w T. z 7.10.2009r. i 22.10.2009r. –k. 615 i 619) oraz KM Policji w M. z 28.10.2009r. k. 551). W toku postępowania prowadzonego na wniosek I. przez policję prowincji Q. ustalono, że pojazd ten został w dniu 13.11.2009r. zgłoszony do służby Policji w stanie Illinois jako skradziony, a z zeznań złożonych przez dyrektora ds. sprzedaży w firmie (...) w osobie Marca L. wynika, że samochód ten nie był nigdy przedmiotem transakcji przeprowadzonej przez tę firmę, a dokumenty dotyczące rzekomej transakcji zostały sfałszowane. Właściciel pojazdu (...) w P. zleciło uprawnionym firmom w Europie, w tym w Polsce sprowadzenie go do kraju macierzystego (zlecenie 17.09.2009r.-k. 621, pismo (...) K. M. z 26.11.2009r. –k. 154 i z 6.05.2010r. –k. 835, a także M. S. z 23.08.2010r. - k. 860).

Z cytowanego postanowienia Prokuratury Rejonowej w Mielcu z 27.01.2010r. wynika, że zgodnie z ustaleniami śledztwa samochód ten należy do aut uzyskanych za pomocą przestępstwa na terenie Stanów Zjednoczonych i sprowadzonych przez Kanadę do kraju. Został on uznany za dowód rzeczowy w postępowaniu przygotowawczym (k. 685). Śledztwo zostało zawieszono postanowieniem z 30.06.2010r wobec długotrwałej przeszkody wynikającej ze zwrócenia się do władz USA i Kanady o udzielenie pomocy prawnej (k. 857). Na mocy postanowienia Prokuratury Rejonowej w Mielcu z 26.08.2011r. powódce został ten pojazd oddany na przechowanie ze zobowiązaniem do przedstawienia go na każde żądanie prowadzącego postępowanie (k.1077). Dokumenty te znajdujące się na wymienionych kartach akt postępowania przygotowawczego są wystarczającym dowodem potwierdzającym, że zagraniczna instytucja finansowa, tj. (...) w P. pozostaje właścicielem przedmiotowego samochodu, który po podrobieniu dokumentacji zakupu w Kanadzie został sprowadzony do Polski i po zawarciu umowy komisji pomiędzy rzekomym nabywcą , a pozwanym – sprzedany powódce. Dokumenty te dowodzą, że po ujawnieniu przez policję amerykańską czynu zabronionego właściciel pojazdu podjął działania w celu odzyskania go, a zwłaszcza udzielił stosownych pełnomocnictw podmiotom zajmującym się windykacją w Europie. Dowody te należało uznać za w pełni wiarygodne jako korelujące z dowodami zgromadzonymi w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, z tym z zeznaniami świadka D. L., rzekomego nabywcy pojazdu w (...) w M., który zeznał, że na prośbę G. T. i pozwanego w ramach przysługi koleżeńskiej zgodził się, aby samochód ten został sprowadzony na jego „mienie”, a jego udział w tej sprawie ograniczył się do podpisania „papierów” w Urzędzie Celnym w M., gdzie świadek ten stale przebywał (k. 195 – 196).

Mające na uwadze materiał zebrany w postępowaniu w pierwszej instancji (a dokonane na jego podstawie ustalenia faktyczne nie budzą wątpliwości i zostały przyjęte jako własne) oraz zebrany dodatkowo w postępowaniu apelacyjnym należało uznać, że samochód sprzedany powódce przez pozwanego stanowi własność osoby trzeciej. Z tych względów wniosek pozwanego o zawieszenie postępowania w sprawie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego został oddalony z braku przesłanek z art. 177 § 1 pkt 4 kpc.

Nie są trafne zgłoszone w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego (art. 328 § 2 kpc). Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, wbrew zarzutom skarżącego, wynika, że Sąd miał na uwadze wzorzec staranności sprzedającego w przyjmowanym powszechnie znaczeniu jako zobowiązujący do rzetelnego ustalenia pochodzenia zbywanej rzeczy w celu niedopuszczenia do obrotu rzeczy stanowiącej własność osoby trzeciej, względnie bez wiedzy i zgody nabywcy – rzeczy obciążonej prawem takiej osoby. Sąd przywołał przy tym fakt trudnienia się przez pozwanego sprzedażą samochodów zawodowo podkreślając kwalifikowany charakter wymaganej od niego należytej staranności. Z zeznań pozwanego wynika tymczasem, że nie sprowadził samochodu w żadnym rejestrze (–k. 172/2). Powoływanie się powodów w apelacji na „aktualny dokument z serwisu (...)” nie mogło rzutować na treść rozstrzygnięcia.

Z zeznań świadków D. K. i D. L. w żadnej mierze nie wynika, by potwierdzili oni tezę pozwanego o złożeniu przez niego oświadczenia w trybie art. 770 kc i taką też konstatację zawarł Sąd na k. 218/2 zauważając też słusznie, że poza zeznaniami pozwanego inne zgromadzone dowody nie przemawiają na rzecz takiego ustalenia, przy czym pod pojęciem innych dowodów należy rozumieć bez wątpienia dalszy materiał dowodowy niepotwierdzający stanowiska pozwanego w tej kwestii. Wypada zauważyć, że zarówno świadek D. K. jak i powódka w swoich zeznaniach nie tylko

zaprzeczyli, by pozwany złożył oświadczenia przewidziane w trybie art. 770 kc ale stwierdzili wręcz, że zapewniał ich, że samochód jest „pewny” i „legalny”(k. 120) oraz w „porządku”. Utrzymywanie więc , że doszło do niewyjaśnienia motywów podjętego rozstrzygnięcia w sposób uniemożliwiający przeprowadzenie kontroli instancyjnej nie jest zatem trafne.

Nie znajduje też uzasadnienia zarzut sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego . Jak już wyżej nadmieniono odnosząc się do ciężącego na pozwanym obowiązku należytej staranności był zobowiązany do zadbania o zweryfikowanie danych dotyczących pochodzenia samochodu i to w stopniu wyższym niż w sytuacji, gdyby rzeczywiście złożył oświadczenie przewidziane w art. 770 kc. Szczególna ostrożność winna też wynikać z faktu posłużenia się przy sprawdzaniu samochodu z zagranicy osobą, o której było wiadomo, że nie uczestniczyła bezpośrednio w zakupie samochodu w Kanadzie. Przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że samochód był obciążony wadą prawną znajdowało, wbrew twierdzeniom apelacji, uzasadnienia w zebranych w sprawie materiale, a zgromadzony w uzupełniającym postępowaniu materiał pozwala na jednoznaczne przyjęcie, że osobie trzeciej przysługuje prawo własności. Wysuwane przez skarżącego argumenty odnoszące się do przebiegu wyników postępowania przygotowawczego są bezprzedmiotowe na gruncie niniejszej sprawy skoro przedmiot postępowania w sprawie karnej i cywilnej jest odmienny. Rzeczą Sądu rozpatrującego tę sprawę było bowiem przede wszystkim ustalenie , czy sprzedana rzecz była obciążona wadą prawną w rozumieniu art....., podczas gdy postępowanie przygotowawcze dotyczy czynu zabronionego stanowiącego przestępstwo oraz art. 291 § 1 kk w zw. z art. 294 kk. Fakt zawieszenia postępowania przygotowawczego i wydanie samochodu przez organ prowadzący śledztwo na przechowanie powódce nie mogą więc rzutować na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy. Zarzut wadliwości uznania, że powódka oświadczeniem z 8.09.2010r. skutecznie odstąpiła od umowy nie znajduje podstaw, gdy zważy się, że nabyty pojazd posiadał wadę prawną, na którą powódka powołała się już w piśmie doręczonym pozwanemu, a brak było uzasadnienia do stwierdzenia, że odpowiedzialność pozwanego z tytułu rękojmi uchyliło oświadczenie przewidziane w art. 770 kc. Niezłożenie tego oświadczenia, również wobec D. K., zostało ostatecznie uznane przez Sąd jako fakt nie budzący wątpliwości w świetle zgromadzonego w sprawie materiału. Materiał ten nie był w tym zakresie jednoznaczny, co zmusiło Sąd do rozstrzygnięcia, czy wiarygodne są zeznania powódki i świadka D. K., czy też pozwanego. Konsekwencją odmowy wiarygodności zeznaniom pozwanego było uznanie, że oświadczenie takie nie zostało przez niego złożone. Taka ocena dowodów nie została skutecznie podważona.

Nie można też podzielić zarzutów skarżącego co do niewyjaśnienia wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności. Jak już bowiem nadmieniono z uwagi na nietożsame cele postępowania karnego i cywilnego nie miało istotnego znaczenia, wbrew teom apelacji, jakiego rodzaju informacje i dowody zgromadzone w postępowanie karnym stały się podstawą zatrzymania samochodu i zaliczenia go w poczet dowodów rzeczowych, jakie dowody legły u podstaw wydania go powódce, czy decyzja w tej sprawie była prawomocna oraz jakie okoliczności stały się przyczyną zawieszenia postępowania karnego. Rzeczywiste znaczenie mogły mieć dla rozstrzygnięcia sprawy te dowody zgromadzone w postępowaniu przygotowawczym, które usuwały ewentualne wątpliwości co do stanu prawnego samochodu wskazując jednoznacznie jakiemu podmiotowi przysługuje prawo własności. Dowody te służyły potwierdzeniu faktu uzyskania samochodu za pomocą czynu zabronionego, sprowadzania go do kraju w oparciu o sfałszowaną dokumentację, jak też faktu podjęcia przez właściciela działań w kierunku jego odzyskania.

Skoro wbrew zarzutom apelacji nie zostały naruszone przepisy postępowania cywilnego, a istotnie dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktyczne zostały we właściwy sposób ustalone należało odnieść do zarzutów naruszenia prawa materialnego. Pozwany utrzymuje w apelacji, że doszło do naruszenia art. 6 kc podnosząc, że ciężar dowodu co do tego, że samochód był dotknięty wadą prawną spoczywał na powódce, czego w jego ocenie, Sąd nie uwzględnił. Jak już jednak wskazano zebrany w sprawie materiał był wystarczający do ustalenia istnienia wady prawnej w rozumieniu wskazanym w motywach wyroku, a przeprowadzone uzupełniające postępowanie dowodowe pozwoliło na ustalenie jakiemu konkretnie podmiotowi przysługuje prawo własności oraz jakie działania podjął on w celu odzyskania utraconego samochodu. Powołując się na naruszenie przez Sąd art. 95 § 2 kc skarżący zarzuca nieuwzględnienie, że czynność prawna D. K., jako przedstawiciela powódki polegająca na przyjęciu oświadczenia złożonego przez pozwanego zgodnie z art. 770 kc, dokonana w granicach umocowania pociągnęła skutki bezpośrednio dla niej. W

istocie jednak odnoszenie się do kwestii przedstawicielstwa przy przyjmowaniu tego oświadczenia były zupełnie bezprzedmiotowe, skoro Sąd Okręgowy uznał przecież, że takiej treści oświadczenia pozwany w ogóle nie składał przed sporządzeniem umowy sprzedaży. W orzecznictwie sądowym wskazuje się, że zamiar stron wyłączenia odpowiedzialności za wady prawne nie może być domniemywany lecz powinien jednoznacznie wynikać z treści umowy (por. orzeczenie SN z 7.08.2003r IV CKN 364/01, LEX nr 470954).

Zarzucając niezastosowanie do ustalonego stanu faktycznego przepisu art. 556 § 2 kc pozwany utrzymywał, że skutkiem tego naruszenia było przyjęcie, że pojazd posiada wadę prawną pomimo, że w jego ocenie, nie stanowi własności osoby trzeciej, ani też nie został obciążony prawem osoby trzeciej, a fakt, że został zabezpieczony na potrzeby procesu karnego nakazuje przyjąć, że posiada wadę prawną. Podzielić należy wyrażony w piśmiennictwie pogląd, że wystarczającą do wykonania uprawnień z rękojmi jest obawa kupującego, uzasadniona w danych okolicznościach, że nabyta rzecz została utracona przez dotychczasowego właściciela wbrew jego woli. W niniejszej sprawie nie może budzić wątpliwości nie tylko fakt utracenia samochodu wbrew woli właściciela, ale także potwierdził on dysponowanie tytułem własności, a zatem niewątpliwy jest charakter wady jako wady prawnej w rozumieniu art. 556 § 2 kc. O charakterze tej wady nie przesądza fakt zatrzymania pojazdu przez organy ścigania jako pochodzącego z przestępstwa, ale udokumentowanie prawa własności przysługującego osobie trzeciej w dacie zawarcia umowy sprzedaży (por. wyrok SN z 26.11.1999r. IIICKN 463/98 OSNC 2000/15/101).

Skarżący zarzuca dalej naruszenie art. 563 § 2 kc poprzez nieuwzględnienie faktu, że powódka jako nabywca prowadzący działalność gospodarczą zobowiązana była do zbadania rzeczy i niezwłocznego (w ciągu 14 dni) powiadomienia sprzedawcy o ujawnieniu wady, pod rygorem utraty praw z rękojmi, a tymczasem po wydaniu samochodu na żądanie prokuratury w styczniu 2010r. zawiadomiła pozwanego o wadzie dopiero pismem z 9.06.2010r. Formułując ten zarzut pozwany nie uwzględnił jednak faktu, że wskazany przez niego przepis odnosi się do notyfikacji wady fizycznej rzeczy. Tymczasem realizacja uprawnień z tytułu rękojmi za wady prawne nie wymaga „reklamacji”, czy też notyfikacji wad, natomiast kupujący winien wykazać akt staranności przewidziany w art. 573 kc, którego realizacja nie wchodziła w grę w uwarunkowaniach niniejszej sprawy (por. Cz. Żuławska w: Komentarz do kodeksu cywilnego. Zobowiązania, t. 2, s. 68, Warszawa 2003). Ostatni z zarzutów apelacji dotyczący naruszenia art. 568 § 1 i 3 kc przez nieuwzględnienie faktu przekroczenia terminu dochodzenia uprawnień z rękojmi także nie znajduje usprawiedliwienia w treści przepisów o rękojmi za wady prawne. Uprawnienia z tego tytułu, stosownie do normy art. 576 § 1 kc, wygasają bowiem z upływem roku od chwili, kiedy kupujący dowiedział się o istnieniu wady, przy czym według art. 576 § 3 kc zarzut z tego tytułu może być podniesiony także po upływie tego terminu, jeżeli przed jego upływem kupujący zawiadomił sprzedawcę o wadzie. Zgodnie z poczynionymi ustaleniami faktycznymi powódka dowiedziała się o wadzie prawnej rzeczy z chwilą otrzymania żądania wydania samochodu organom ścigania (postanowienie prokuratury z 27.01.2010r), a pozwanego zawiadomiła o wadzie pismem z 9.06.2010r., a więc zachowała wskazany termin zawity dochodzenia uprawnień z tytułu wad prawnych, skoro żądania w tym zakresie zgłosiła we wrześniu 2010r.

Reasumując należy stwierdzić, że skoro podniesione w apelacji zarzuty ni były trafne podlegała ona oddaleniu jako bezzasadna (art. 385 kpc).

Orzeczenie o kosztach postępowania obejmujące zwrot kosztów zastępstwa procesowego opiera się o przepis art. 98 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc.